

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра міжнародного, цивільного та комерційного права

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПАРАЛЕЛЬНОГО ІМПОРТУ ТОВАРІВ,
ЩО МІСТЯТЬ ОБ'ЄКТИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ**

студента 2 курсу, 4 м групи,
спеціальності 081 «Право»,
спеціалізації
«Комерційне право»

Гейваху Владислава Вікторовича

Науковий керівник

к.ю.н.

Коренюк Ольга Олександрівна

Гарант освітньої програми

д.ю.н., доцент

Гончаренко Олена Миколаївна

Київ-2021

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ПАРАЛЕЛЬНОГО ІМПОРТУ ТОВАРІВ, ЩО МІСТЯТЬ ОБ'ЄКТИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ	
1.1. Поняття та правова природа паралельного імпорту товарів, що містять об'єкти інтелектуальної власності.....	7
1.2. Правові засади застосування принципу вичерпання прав ІВ в умовах паралельного імпорту	11
РОЗДІЛ 2. РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УМОВАХ ПАРАЛЕЛЬНОГО ІМПОРТУ	
2.1. Захист виключних прав інтелектуальної власності в умовах паралельного імпорту.....	27
2.2. Юридична відповідальність за імпорт товарів без згоди правоволодільця.....	42
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	49
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	52

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. В умовах розширення сфер міжнародного співробітництва та усунення торгових бар'єрів для лібералізації міжнародної торгівлі лишається актуальним питання правомірності здійснення учасниками господарських відносин паралельного імпорту. Сьогодні паралельний імпорт є одним із неоднозначних явищ, які мають місце в міжнародній торгівлі: з одного боку він відбувається в умовах дотримання законів світового ринку, з іншого ж – ці закони не єдині, які регулюють такий вид діяльності.

Також не існує єдиної точки зору щодо його легалізації. Законність таких операцій залежить від обраної державою моделі застосування принципу вичерпання прав інтелектуальної власності, прийнятого в національному законодавстві. Різні правові системи по-різному підходять до визначення меж прав інтелектуальної власності. Саме тому не менш дискусійною серед сучасних правових проблем, пов'язаних з імпортом товарів, що містять об'єкти інтелектуальної власності, є проблема вичерпання прав на такі об'єкти. Легкого вирішення цих питань наразі не існує.

Українське законодавство також характеризується невизначеністю щодо правового регулювання реалізації прав інтелектуальної власності в умовах паралельного імпорту. Так, наприклад, навіть прийняті у 2019-2020 роках зміни до Закону України «Про охорону прав на торговельні марки», попри спробу встановити міжнародний принцип вичерпання прав, залишили відповідну норму в незмінному вигляді. Така ситуація призводить до неоднозначного правозастосування та викликає певні колізії норм, в тому числі – національного митного права.

Підґрунтям для дослідження проблеми правового регулювання паралельного імпорту та захисту прав інтелектуальної власності слугували праці українських та зарубіжних вчених-правників, зокрема: П. Берзіна [19],

Д. Бойко [21], О. Бутнік-Сіверського [22], Р. Майданика [37], А. Нерсесян [47], О. Пахаренко [50], І. Поліщук [52], Р. Чернолуцького [69], О. Штефан [71], І. Якубівського [72].

Мета дослідження полягає у тому, щоб на основі судової практики та аналізу вітчизняного та міжнародного законодавства прийти до висновків теоретичного характеру та розробити рекомендації щодо вдосконалення чинного законодавства України у сфері правового регулювання паралельного імпорту товарів, що містять об'єкти інтелектуальної власності.

Для досягнення поставленої мети нами були визначені такі **завдання**:

- дослідити поняття та правову природу паралельного імпорту товарів, що містять об'єкти інтелектуальної власності;
- розкрити правові засади застосування принципу вичерпання прав інтелектуальної власності в умовах паралельного імпорту;
- визначити порядок захисту виключних прав інтелектуальної власності в умовах паралельного імпорту;
- встановити види та межі юридичної відповідальності за імпорт товарів без згоди правоволодільця;
- визначити проблеми та прогалини правового регулювання паралельного імпорту, та розробити пропозиції щодо вдосконалення законодавства.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, які виникають під час імпорту товарів без згоди правоволодільця.

Предметом дослідження є правове регулювання паралельного імпорту товарів, що містять об'єкти інтелектуальної власності.

Методами дослідження стали діалектичний, порівняльно-правовий, історико-правовий, формально-логічний, системно-функціональний методи та інші методи.

При виконанні кваліфікаційної роботи був використаний порівняльно-правовий метод, який застосовувався з метою вивчення вітчизняного та

зарубіжного законодавство про паралельний імпорт в частині регулювання митного контролю, проводився їх правовий аналіз та порівняння. З допомогою історико-правового та діалектичного методів вдалося дослідити законодавчий підхід до проблеми паралельного імпорту за останні п'ять років.

Системно-функціональний метод надав можливість вивчити і дослідити структуру юридичної відповідальності за порушення режиму імпорту, у зв'язку із відсутністю згоди правоволодільця інтелектуальної власності.

Наукова новизна дослідження полягає в комплексному дослідженні основних проблем правового статусу імпортованих товарів, щодо яких застосовуються механізми паралельного імпорту, виявленні недоліків, розбіжностей законодавства щодо підходів до режиму імпорту товарів, які містять частку інтелектуальної власності. Okремо новизна полягає у наведенні пропозицій щодо удосконалення українського законодавства про правове регулювання паралельного імпорту товарів, що містять об'єкти інтелектуальної власності.

Okремі положення випускної кваліфікаційної роботи були викладені в статті «Вплив принципу вичерпання прав інтелектуальної власності на паралельний імпорт», що опублікована у збірнику наукових праць студентів «Правове забезпечення господарської діяльності». Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2021, с. 95 – 99.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що їх зміст у багатьох аспектах доповнює наукові знання практичним застосуванням принципу вичерпання права в процесі здійснення паралельного імпорту. Зібраний матеріал і узагальнення можуть бути використані для підготовки узагальнюючих праць, при підготовці лекційних занять та спецкурсів у вищих навчальних закладах.

Структура випускної кваліфікаційної роботи обумовлена метою і предметом дослідження та авторським підходом до розгляду обраної теми.

Випускна кваліфікаційна робота складається із вступу, двох розділів, які включають в себе чотири підрозділи, висновків та пропозицій, списку використаних джерел. Повний обсяг роботи становить 60 сторінок, із яких основна частина роботи займає 49 сторінок. Список використаних джерел складається з 74 найменування.

РОЗДІЛІ

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ПАРАЛЕЛЬНОГО ІМПОРТУ ТОВАРІВ, ЩО МІСТЯТЬ ОБ'ЄКТИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

1.1. Поняття та правова природа паралельного імпорту товарів, що містять об'єкти інтелектуальної власності

За статистикою, митниця на регулярній основі припиняє реєстрацію та знімає з нелегального розповсюдження певні брендові товари, придбані часто через неофіційні інтернет-магазини, що нібито представляють інтереси з імпортування та реалізації офіційних торгових марок відомих брендів. Ці процеси свідчать про серйозне порушення процедури імпорту товарів, у тому числі прав на інтелектуальну власність (торгові марки, зразки, корисні моделі). Основними видами порушень є ввезення фізичними особами товарів невеликими партіями (до 500 євро) для побутових потреб та ввезення неуповноваженими особами товарів від правовласника [57]. Зазначені порушення позначаються терміном «паралельний імпорт».

Відповідно глосарію СОТ, паралельний імпорт – це операція, коли законно виготовлений товар (тобто не піратський) за кордоном, імпортується без дозволу власника прав інтелектуальної власності (наприклад, власника торговельної марки чи патенту) [49].

Зауважимо, що нині чинне українське законодавство не містить визначення дефініції «паралельний імпорт».

Тлумачення даного поняття наразі можна віднайти лише у доктрині. Так, М. Н. Миколенко визначає паралельний імпорт об'єктів інтелектуальної власності як ввезення без санкції власника авторських прав на територію країни оригінального товару, захищеного торговельною маркою [40, с. 148]. Л. Г. Кузьменко, вивчаючи поняття паралельного імпорту лікарських засобів, під паралельним імпортом розуміє ввезення і продаж

zareestrovanoġo liċarsʹkogo preparatu osoġo, ne upovnovazhenou na ce volodarom prav na toġovelnju marku [35, s. 96]. Zvidsi vipливає, що паралельний імпорт об'єктів інтелектуальної власності можна визначити як імпорт об'єктів прав інтелектуальної власності особами, які не мають документованої згоди на це від суб'єкта прав інтелектуальної власності.

У даному контексті слід зазначити, що відповідно до ст. 421 Цивільного кодексу України (далі - ЦК України), суб'єктами права інтелектуальної власності є: творець (творці) об'єкта права інтелектуальної власності (автор, виконавець, винахідник тощо) та інші особи, яким належать особисті немайнові та (або) майнові права інтелектуальної власності відповідно до законодавства [12].

До об'єктів права інтелектуальної власності, відповідно до ст. 420 ЦК України, зокрема, належать:

- комп'ютерні програми;
- літературні та художні твори;
- компіляції даних (бази даних);
- фонограми, відеограми, передачі (програми) організацій мовлення;
- виконання;
- наукові відкриття;
- компонування напівпровідникових виробів;
- винаходи, корисні моделі, промислові зразки;
- раціоналізаторські пропозиції;
- комерційні (фірмові) найменування, торговельні марки, географічні зазначення;
- сорти рослин, породи тварин;
- комерційні таємниці [12].

Що ж стосується правової природи паралельного імпорту, то, відповідно до п.17, ч.1, ст.4 Митного кодексу України, паралельний імпорт розглядається з точки зору-контрафактної продукції, оскільки, часто ввозиться на територію України без оплати державного мита та/або як для

власного приватного використання, тобто не для комерційної реалізації[10]. У цьому контексті паралельний імпорт визначається як контрафактний товар, у тому числі товари, що містять захищені законом права інтелектуальної власності. Простіше кажучи, продукт, який копіює його зовнішній вигляд, є ще одним елементом оригінального продукту. Таке юридичне тлумачення, еквівалентне підробці, замінює концепцію і суперечить суті постачання і продажу суспільних благ через «сірий» канал і обходить інтереси та права державних виробників, видається принципово неточним і непослідовним.

На прикладі наведеного вище нормативного тлумачення майже на увазі, що на реальному споживчому ринку сьогоднішня «підробка» — це не просто підробка. Це може бути оригінальний продукт, імпортований у неправильно задекларовану країну. Тому паралельний імпорт отримав додаткову назву «контрафакт» / «сірий імпорт». Цей факт привертає увагу кінцевого споживача до того, що товар не тільки незаконно ввозився (перевозився), а й торгував із застосуванням корупційних елементів митного та фінансового контролю.

Чорнолуцький Р. вважає, що так званий «сірий/паралельний імпорт» і контрафакт товарів – це різні проблеми споживчого ринку і державного регулювання. При паралельному імпорті відбувається оригінальне імпортування товарів офіційної торгової марки (марки), всупереч волі власника права та виробника торгової марки. При імпорті контрафактних товарів відбувається ввезення підробок (схожих зовнішніми і технічними характеристиками) під офіційну торгову марку (бренду), які не мають відношення до оригінальних товарів офіційного правовласника [69].

Паралельний імпорт - це все одно імпорт оригінального товару, тобто товару, виготовленого особою, яка отримала повноваження від правовласника на виробництво певної кількості товарів, в тому числі якщо кількість товару перевищує обумовлене між цим особою і правовласником. якщо такий товар ввозиться зі сплатою всіх митних платежів і податків, то це

нормальна і здорова конкуренція, а товари, введені в обіг в Україні без згоди правовласника, є оригінальними, а не контрафактними.

Для здійснення паралельного імпорту не потрібна згода власника патенту, а законність таких операцій залежить від принципу вичерпання прав, прийнятого в національному законодавстві [45, с. 4]. Проте норми національного законодавства не містять чітких вказівок щодо законності чи незаконності паралельного імпорту об'єктів інтелектуальної власності. Аналізуючи правову практику і регуляторні принципи українських державних органів можна відзначити, що паралельний імпорт де-юре не заборонений. Хоча дискусія щодо легалізації паралельного імпорту не припиняється досі.

При цьому Угода ТРІПС і Паризька конвенція про охорону промислової власності, учасником яких є Україна, дозволяють паралельний імпорту. Більш обмежувачий режим впроваджений положенням ТРІПС-плюс.

Дохійською декларацією про Угоду ТРІПС і громадське здоров'я, яка прийнята 30 серпня 2003 року на 4-тій Конференції міністрів СОТ у Досі (Катар) та подальшою поправкою про експорт в умовах обов'язкової ліцензії було підтверджено право на застосування паралельного імпорту, зокрема, для країн, що розвиваються. Положення Угоди ТРІПС не суперечать і не повинні суперечити праву країн-членів здійснювати відповідні заходи для захисту суспільного здоров'я, як наголошується у Декларації.

Таким чином, можна визначити паралельний імпорт як ввезення на територію країни об'єктів прав інтелектуальної власності особами, які не мають документованої згоди від суб'єкта прав інтелектуальної власності на їх ввезення, що відбувається за допомогою паралельних, альтернативних логістичних і митних каналів, а не через акредитованого дистриб'ютора.

1.2. Правові засади застосування принципу вичерпання прав інтелектуальної власності в умовах паралельного імпорту

Як зазначалося у попередньому підрозділі, можливість функціонування паралельного імпорту залежить від вибраної державою моделі застосування принципу вичерпання прав інтелектуальної власності на об'єкти права інтелектуальної власності для даної країни.

Перш за все, зазначимо, що поняття «вичерпання прав» було сформульовано в германському праві на початку ХХ століття. Рішення Імперського суду Німеччини в 1906 р. стало поштовхом для створення єдиного підходу стосовно того, що право на розповсюдження підлягає вичерпанню. Законодавчо цей принцип було закріплено в 1965 році внаслідок запровадження Закону Німеччини про авторське право. Вперше визначення вичерпання прав було запропоноване Дж. Колером в германському патентному праві і почало використовуватися судовою практикою при вирішенні колізій, пов'язаних з інтересами володільців прав інтелектуальної власності та інтересами торгових організацій [36, с. 99].

Вичерпання прав є одним із засобів обмеження виключних прав інтелектуальної власності. Необхідність подібного обмеження прав була визнана розвитком міжнародного товарообігу і виникненням колізій між володільцями прав інтелектуальної власності, з одного боку, і торговими організаціями і дистриб'юторами, з іншого. Щоб дійти до балансу інтересів обох сторін, потрібно було ввести деякі обмеження дії виключних прав, які в силу своєї природи є перепоною у вільному руху товарів і послуг [36, с. 99]. Тому поява даного правового інституту в законодавстві стала результатом компромісу між принципом вільного обігу товарів і послуг в межах європейського економічного простору і наявністю прав на об'єкти інтелектуальної власності. Зауважимо, що до цього в окремих європейських країнах (до речі, у Франції) на власників торговельних марок розповсюджувалось право слідування, яке полягало в можливості здійснення

контролю за використанням власних зазначень впродовж всього часу їх руху до кінцевого споживача [36, с. 99].

Слід зазначити, що нині відсутній однозначний підхід до формулювання цього принципу в законодавстві. Основні міжнародні закони, що регулюють відносини у сфері охорони інтелектуальної власності, не містять норм, спрямованих на уніфікацію принципів вичерпання. Тому використання різних принципів вичерпання інтелектуальної власності, в тому числі вичерпання торговельних марок, у правозастосовчій практиці різних країн узгоджується з положеннями основних міжнародних договорів [45, с. 5].

Бернська Конвенція з охорони літературних і художніх творів [1] і Міжнародна конвенція про охорону прав виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення (Римська конвенція) [39] не охоплюють питання вичерпання виключних прав. Відсутні норми, спрямовані на уніфікацію принципу вичерпання прав інтелектуальної власності і у Паризькій конвенції з охорони промислової власності [2].

Неоднозначно розглядається питання вичерпання прав в ст. 6 Договору ВОІВ про авторське право [48]. Передбачалось зробити вибір між міжнародним вичерпанням права на розповсюдження і національним або регіональним вичерпанням. Однак вирішення вказаного питання залишилось на розсуд держав. В зазначеній статті говориться, що автори літературних та художніх творів користуються виключним правом дозволяти розповсюдження серед широкої публіки оригіналу і примірників своїх творів шляхом продажу або іншої передачі права власності.

Сутність принципу вичерпання прав інтелектуальної власності зводиться до того, що правовласник з моменту випуску оригінального товару, що містить об'єкти права інтелектуальної власності, втрачає своє виключне право забороняти третім особам використовувати дані оригінальні товари у визначений ними спосіб, що обумовлює потребу з'ясування сутності зазначеного принципу [24, с. 609].

Теорія права виділяє три підходи до принципу вичерпання прав: міжнародний, регіональний та національний.

Відповідно до міжнародного принципу вичерпання прав, право власника забороняти використання торговельної марки буде вичерпаним після продажу товару, незалежно від того в якій з країн товар було введено в цивільний обіг. Тобто у випадку введення об'єкта інтелектуальної власності в цивільний обіг у будь-якій країні його власником, наступний перепродаж такого об'єкта на території будь-якої іншої країни, де його права також охороняються, вже не може бути ним обмежений або заборонений. Наприклад, з точки зору охорони здоров'я населення та забезпечення доступу споживачів до лікарських засобів принцип міжнародного вичерпання прав – найкращий для прийняття принцип, адже він дозволяє здійснювати паралельний імпорт і водночас знижувати ціни на оригінальні лікарські засоби. За допомогою паралельного імпорту можна отримати суттєвіші результати і безпечно використовувати медичні препарати що неможливо при стимуляції обігу генеричних лікарських засобів [45, с. 4].

Відповідно до принципу регіонального вичерпання, право на заборону використання власників торговельних марок втрачає силу в окремих регіонах після того, як товари були розповсюджені громадянам іншого регіону (дійсно в країнах, пов'язаних регіональними угодами) [49].

Принцип внутрішнього вичерпання означає вичерпання прав кожної країни окремо. Навіть якщо товар вже знаходиться в обігу в інших державах, імпорт і продаж у державі відповідно до національного принципу вичерпання може здійснюватися лише за згодою власника торгової марки або його уповноваженої особи.[49].

Слід зазначити, що питання врегулювання територіальних аспектів принципу вичерпання виключного права інтелектуальної власності було і залишається актуальним у Європейському Союзі. Наразі регіональна модель принципу виснаження відображена в більшості директив ЄС та інших законодавчих актах спільноти. Це пов'язано насамперед із прецедентною

практикою Європейського суду щодо спорів, пов'язаних із паралельним імпортом товарів, що містять захищені предмети інтелектуальної власності. Ці документи свідчать про введення товарів у розповсюдження в країнах-членах ЄС, що є підставою для застосування вичерпання прав у межах Європи. Правила про «вичерпання прав» (можливості подальшого поширення введених у цивільний оборот примірників без згоди правоволодільця та без виплати йому винагороди) застосовуються тільки щодо тих примірників, «перший продаж або інша передача права власності» на які за згодою правоволодільця мали місце в межах Європейського Союзу – спеціально обумовлює стаття 4 Директиви ЄС «Про гармонізацію деяких аспектів авторського права і суміжних прав в інформаційному суспільстві» від 22 травня 2001 року № 2001/29/ЄС [2] [45, с. 5].

Що ж стосується національного законодавства України, то найбільш чітко принцип вичерпання прав на об'єкти права інтелектуальної власності закріплено в п. 6 ст. 16 закону «Про охорону прав на торговельні марки», де зазначається: «Виключне право власника свідоцтва забороняти іншим особам використовувати без його згоди зареєстровану торговельну марку не поширюється на:

здійснення прав, що виникають до дати подання заявки або, якщо заявлено пріоритет, до дати пріоритету заявки;

використання торгових марок товарів, що поширюються під цією торговою маркою, власником свідоцтва або за його згодою. Однак якщо у власника сертифіката немає поважних причин заборонити таке використання, особливо у зв'язку з перепродажем товарів. У разі зміни або погіршення товару після введення в цивільне розповсюдження;

операція із зазначенням типу, якості, кількості, призначення, вартості, географічного походження, часу виготовлення товарів чи надання послуг чи інших характеристик товарів чи послуг за умови відсутності о порушення прав власника торгової марки. всередині;

використання торгової марки в торгівлі, особливо в якості додаткового обладнання або запасних частин, де необхідно вказати призначення товарів або послуг. Однак, якщо таке використання здійснюється відповідно до відповідної ділової практики;

використання торгових марок у порівняльній рекламі використовується лише для їх розрізнення з метою об'єктивного підкреслення відмінностей між товарами та послугами. Однак лише за умови, що таке використання здійснюється відповідно до чесної ділової практики та згідно із законом про захист від недобросовісної конкуренції;

некомерційне використання торгових марок;

новини та коментарі новин у всіх форматах;

сумлінне використання своїх імен і адрес;

використання торгових марок у порівняльній рекламі. Це робиться відповідно до законодавства про рекламу, захисту від недобросовісної конкуренції і не має нічого спільного з недобросовісною діловою практикою.

Виключне право власника свідоцтва на торговельну марку, що містить географічне зазначення, що забороняє іншим використовувати зареєстровану торгову марку без дозволу, не поширюється на добросовісне використання відповідної географічної назви іншими особами» [17].

Зауважимо, що 14 листопада 2019 р. набув чинності Закон України «Про внесення змін до Митного кодексу України щодо захисту прав інтелектуальної власності під час переміщення товарів через митний кордон України» (з/п 1230). Як слушно зазначається у науковій літературі, зазначений закон має загалом позитивне значення стосовно вирішення питання про міжнародний принцип вичерпання прав інтелектуальної власності, про легалізацію паралельного імпорту, наближення національного законодавства до норм Регламенту ЄС та приведення його у відповідність до вимог Угоди про асоціацію та Угоди TRIPS в питаннях митного контролю за дотриманням прав інтелектуальної власності. закон додає до Митного кодексу конкретний перелік та визначення товарів, які можна вважати

контрафактними або «піратськими», тобто такими, що порушують права інтелектуальної власності. Але прийняття закону «Про внесення змін до Митного кодексу України щодо захисту прав інтелектуальної власності під час переміщення товарів через митний кордон України» не завершує процес запровадження міжнародного принципу вичерпання прав і процедури паралельного імпорту, а лише є першим етапом на цьому шляху [66].

Нормативна інтеграція принципу вичерпання прав передусім спрямована на забезпечення балансу між приватними інтересами правовласника та суспільними інтересами (споживача, держави) та необхідна для вільного розповсюдження товарів торгової марки. Загалом, ч. 5 ст. 6 цього закону закріплено право заборонити використання без згоди власника. Виключні права – права, які належать лише цій конкретній особі. Проте, вичерпання прав є одним із випадків, коли виключне право власника сертифіката анулюється. За своїм змістом вичерпання прав є межею здійснення виключних прав і визначається вимогою здійснення суб'єктивних прав відповідно до його призначення [31, с. 143].

Дійсно, якщо власник свідоцтва продовжує користуватися цим виключним правом протягом періоду перебування товарів, зазначених ним у роздачі громадянам (а не тільки до першого продажу чи іншим способом розповсюдження), то права особи не використовувалися б за призначенням. Така ситуація обмежує повну реалізацію власником блага власності, втіленого у власність, право користування та право розпорядження. Бренди виконують функцію індивідуалізації. Іншими словами, метою маркування продукції є не лише забезпечення права конкретної особи на конкретне позначення. Вичерпання прав гарантує найкращий продаж товарів та підвищення їх конкурентоспроможності, оскільки переміщення товарів не монополізовано власником сертифіката.

Звичайно, це позитивно впливає на розвиток економіки та ринкові відносини. Коли право на торговельну марку вичерпано, правовласник користується виключним правом на отримання прибутку лише шляхом

введення товару в перше розповсюдження (перший продаж, оренда тощо). На цьому етапі задовольняються первісні інтереси правовласника. Вигода від перепродажу майна пов'язана з існуванням просторово відокремлених матеріалізованих об'єктів, право власності яких у певний момент перебуває у певного суб'єкта (крім власника свідоцтва на торговельну марку). [30, с. 89-90]. Правова природа вичерпання прав пов'язана з одним із принципів права інтелектуальної власності: права власності та самостійності права інтелектуальної власності (ст. 419 ЦК України) [12].

Отже, якщо права вичерпані, перехід права власності на марковані товари не можна ототожнювати з автоматичним набуттям прав на такі торговельні марки. У цьому випадку наступний власник товару залишає за собою право використовувати позначення лише в обсязі, необхідному для розповсюдження та реалізації такого товару. Характеризуючи правову систему виснаження торговельної марки, слід підкреслити, що одна з триад інтелектуальної власності підпадає під обмеження – право заборонити використання торговельної марки. У цьому випадку вичерпання не обмежує права власника свідоцтва на торговельну марку використовувати відповідне позначення. Як і щодо обмежень прав, передбачених законом, вичерпання прав має бути чітко врегульоване. Це є причиною таких обмежень, діапазонів, термінів та територіальних кордонів. Недоліком норм, викладених у законі «Про захист прав на торговельні марки», є те, що немає вказівок на межі вичерпання прав.

Таким чином, закон посилається на використання всієї торгової марки (а не тільки продукту, позначеного ним), але не містить переліку дозволених моделей використання. Ця ситуація може продовжити дію норми до моменту, коли особа зможе використовувати позначення в рекламі чи в Інтернеті безстроково, введені нею товари або за її згодою на продовження розповсюдження, сам правовласник втрачає над цим будь-який контроль [65, с. 3]. На практиці може виникнути ситуація, коли власник товару, позначеного торговельною маркою, буде не лише пропонувати такий товар

до продажу, наприклад, в мережі Інтернет, а і застосовувати торговельну марку, нанесений на нього, при рекламуванні такого товару окремо від нього, пошуку контрагентів тощо [30, с. 89-90]. Застосування а в рекламі та в мережі Інтернет, відповідно до абз. 3 п. 4 ст. 16 ЗУ «Про охорону прав на торговельні марки» є одним із проявів використання а, однак застосовуючи таким чином позначення самостійно (окремо від товару, на який його нанесено), особа вже виступає за межі використання у суто для такого товару. Логічно, що зі змісту положень щодо вичерпання прав наголос робиться на можливості вільного розповсюдження товарів, що мають торгову марку, а не на функціонуванні самої торговельної марки [53, с. 194].

Тому доцільно надати повний перелік способів використання а при його вичерпанні, щоб уникнути зловживань і використання самого позначення проти його призначення. Іншими словами, ми повинні розрізняти такі випадки. При визначенні питання про вичерпання торгової марки важливо уточнити такий режим вичерпання. Ця проблема в основному зумовлена територіальною дією права інтелектуальної власності та екстериторіальною дією прав власності у міжнародній торгівлі товарами [65].

Водночас, захищаючи інтереси правовласників, не забути про митний реєстр, який ведеться з метою сприяння захисту прав власності від прав інтелектуальної власності, що перебувають під митним контролем, та митного оформлення товарів, що містять такі об'єкти. Торгова марка правовласника програми містить інформацію, яка використовується для запобігання переміщенню через митний кордон України товарів, що порушують права інтелектуальної власності. При організації та ввезенні товарів доцільно перевіряти наявність товару в митному реєстрі об'єктів інтелектуальної власності [43], який представлений на сайті Державної фіскальної служби України і містить 3657 найменувань продукції. Реєстр містить інформацію про майнові права на об'єкти інтелектуальної власності на вимогу правовласника для запобігання переміщенню через митний кордон України товарів, які можуть порушувати права інтелектуальної власності.

Потенційна проблема при паралельному імпортуванні полягає в тому, що елемент включено до цього списку.

Також відповідно до Митного законодавства України порушується ввезення на митні території України або вивезення товарів для виробничої чи іншої підприємницької діяльності, що порушує охоронювані законом права інтелектуальної власності. Це дозволяє на превентивному рівні боротися з так званими імпортними авто.

Видається вигідним звернути увагу на лобістську діяльність українських ритейлерів, дистриб'юторів та імпортерів. Таким чином, у Верховній Раді України зареєстровано два протилежних законопроекти. Один із них забороняє сирій / паралельний імпорт, а інший дозволяє. Кожен із цих законопроектів відображає переваги певного бізнес-середовища, а також є лобістським.

Тому, щоб захистити права офіційних розповсюджувачів, у листопаді 2016 року народні депутати різних фракцій забезпечили конкретне українське законодавство для просування у сфері реєстрації та розповсюдження товарних ів та запобігання зловживанням. Ми зареєстрували законопроект №5419 щодо доопрацювання закону. «Товари та послуги», а також захист і створення умов для реалізації прав власника. Це пропонує, серед іншого, ввести заборону на сирій/паралельний імпорт та посилити національний принцип вичерпання торгової марки. Проте законопроект досі залишається нерозглянутим.

Також необхідно згадати закон «Про внесення змін до митного законодавства України щодо захисту прав інтелектуальної власності при переміщенні товарів, які перетинають митні кордони України». Лобіювали його великі торгові мережі «МЕТРО Кеш енд Кері Україна», «Ашан Україна Гіпермаркет», «Сільпо-Фуд», «Новус Україна» та «БІЛЛА Україна». Ціль вище вказаного законопроекту – адаптувати митне законодавство України до відповідних Регламентів ЄС в сфері інтелектуальної власності, зокрема,

усунення адміністративних бар'єрів в торгівлі орендованими товарами і спрощення паралельного імпорту в Україну.

Чіткий висновок щодо застосування принципу вичерпання права дає ВСУ. Так, колегія господарського суду у складі ВСУ вважає, що у разі коли товар з відповідною торговельною маркою вводиться в цивільний обіг власником марки, наступний перепродаж товару вже не потребує дозволу власника та не може бути ним заборонений або обмежений за умови дотримання особами, які здійснюють подальший перепродаж товару, вимог щодо незмінності якості товару.

Так, у постанові КГС ВС від 17.03.2020 у справі № 911/2674/17 [18] Компанія «XIAOMI Н.К. Limited» звернулася до Товариства з обмеженою відповідальністю «Ен-Ай-Ес», третя особа, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, – Київська митниця Державної фіскальної служби України, з позовом про заборону здійснювати поширення смартфонів Xiaomi Redmi, поданих до митного оформлення за відповідною митною декларацією на території України; вилучення цих смартфонів із цивільного обороту та знищення їх як контрафактного товару у зв'язку з порушенням майнових прав інтелектуальної власності позивача на торговельні марки «Xiaomi», «Mi» та «RedMi», що полягає в імпорті без дозволу позивача смартфонів XiaomiRedMi, на яких містяться позначення згаданих торговельних марок. Рішенням місцевого господарського суду позов задоволено.

Постановою апеляційного господарського суду рішення скасовано, ухвалено нове рішення, яким у задоволенні позову відмовлено. КГС ВС, залишаючи без змін постанову апеляційного господарського суду, зазначив таке. Відповідно до частини першої статті 4 Мадридської угоди про міжнародну реєстрацію ів від 14.04.1891, яка набула чинності для України 25.12.1991, з дати реєстрації, зробленої в Міжнародному бюро інтелектуальної власності, у кожній зацікавленій Договірній країні у надається така сама охорона, як і у випадку, коли б він був заявлений там безпосередньо. Відповідно до розділу 6 статті 16 Закону України «Про

охорону прав на и товарів і послуг» виключне право власника свідоцтва забороняти іншим особам використовувати зареєстровану торгову марку без дозволу знаходитися у цивільному розповсюдженні. продукту що ввійшли. Проте за умови, що у власника сертифіката немає поважних причин забороняти таке використання у зв'язку з подальшим продажем товару, особливо у разі його змін або погіршення після введення товару в обіг.

Положення частини шостої статті 16 Закону не пов'язують вичерпання прав власника торгової марки з введенням товарів у цивільне розповсюдження лише на території України (або за його згодою). Отже, введення товарів і товарів власника торгової марки (або за його згодою) під відповідним ом товарів і послуг у комерційне розповсюдження може відбуватися в іншій державі (державі), а потім володіти. Ніхто не може обмежувати чи забороняти ці перепродажі в інших країнах (у тому числі з України), де також захищені його права. Це дає підставу стверджувати про існування міжнародного підходу до виснаження в Україні за відсутності територіальних обмежень. Отже, у разі введення товару з відповідною торговельною маркою в цивільний обіг власником марки наступний перепродаж товару вже не потребує дозволу власника марки та не може бути ним обмежений або заборонений за умови дотримання особами, що здійснюють подальший перепродаж товару, вимог щодо незмінності якості товару. Водночас володілець визнається добросовісним, якщо, здобуваючи річ, він не знав і не повинен був знати про те, що відчужувач речі не має права на її відчуження. Якщо володілець речі знав чи принаймні повинен був знати, що здобуває річ у особи, що не мала права на її відчуження, він вважається недобросовісним.

Тобто для визнання набувача недобросовісним недостатньо простої необачності, а потрібні намір чи груба необережність. Крім того, презумпція правомірності правочину є важливою гарантією реалізації цивільних прав учасниками цивільних відносин. Вона полягає у припущенні, що особа, вчиняючи правочин, діє правомірно. Особа може, реалізуючи своє право

свободи договору, вчиняти з метою створення, зміни, припинення тощо цивільних прав і обов'язків будь-які правомірні дії. При цьому не вимагається прямої вказівки на правомірність тих чи інших дій в акті цивільного законодавства: достатньо, що закон не визначає ці дії як заборонені. Як встановлено судами попередніх інстанцій, відповідач спірний товар придбав у Компанії «INNES INTERNATIONAL, INC» за контрактом, який не був визнаний недійсним в установленому порядку. У свою чергу, Компанія «INNES INTERNATIONAL, INC» придбала зазначений товар у Компанії «Shenzhen Zealkeys Sci-tech Co.LTD».

Твердження позивача про те, що Компанія «Shenzhen Zealkeys Sci-tech Co.LTD» не мала права продавати спірний товар, не свідчить про недобросовісність набуття відповідачем права власності на спірний товар та не підтверджує незаконність його ввезення на територію України. Як встановив суд апеляційної інстанції, з матеріалів справи не вбачається, що позивач належним чином довів наявність у нього майнових прав інтелектуальної власності на торговельні марки «Xiaomi», «Mi» та «RedMi» за ліцензійною угодою. Позивач не надав офіційного перекладу українською мовою тексту законів Китайської Народної Республіки «Про товарні и» та «Про договори», а тому апеляційний суд був позбавлений можливості встановити, чи підлягає така ліцензійна угода відповідній реєстрації та чи є вона чинною, а майнові права на зазначені торговельні марки – такими, що передані позивачу. За змістом статті 4 МК України контрафактні товари – це, зокрема, товари, що є предметами порушення прав інтелектуальної власності на торговельну марку в Україні, на яких без дозволу міститься позначення, тотожне із охоронюваною в Україні торговельною маркою стосовно одного й того самого виду товарів, або яке є схожим настільки, що його можна сплутати з такою торговельною маркою. Відповідно до положень чинного законодавства контрафактним може бути визнано лише конкретний товар, який має індивідуальні ои.

Судами встановлено, що з матеріалів справи, зокрема відповідних інвойсів та специфікацій, неможливо ідентифікувати спірний товар, який ввезено на митну територію України, оскільки зазначені документи не містять обов'язкових реквізитів для ідентифікації товару, як-от: заводський номер товару, якісні характеристики тощо. При цьому рішенням про призупинення митного оформлення за відповідною митною декларацією було скасоване і товар був випущений у вільний обіг. Наведені обставини підтверджують відсутність спірного товару на території Київської митниці Державної фіскальної служби України. Ураховуючи наведене, КГС ВС погодився з висновком суду апеляційної інстанції, що в цьому випадку неможливо визнати контрафактним товар за його фактичної відсутності та можливості посилення на його індивідуальні характеристики (заводські номери смартфонів).

На сьогодні, в умовах пандемії, в Україні на законодавчому рівні склався доктринальний конфлікт прав інтелектуальної власності фармацевтичних компаній (їх дистриб'юторів, дилерів) на корисні моделі у формі лікарських засобів та прав громадян на доступне медичне обслуговування, гарантоване ст. 49 Конституції України. Фактично пріоритет прав інтелектуальної власності на корисні моделі у формі лікарських засобів перешкоджає отриманню населенням необхідних ліків через їх ціну і ставить поза законом заміники дорогих ліків дешевшими неліцензійними копіями. Зазначена ситуація склалася після підписання Україною Угоди про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (Угода ТРІПС) у її жорсткому форматі щодо захисту патентів на лікарські засоби, яким є ТРІПС-плюс. На зазначену проблему звертав увагу Р. А. Майданик [37].

Ситуація ще більше ускладнилася після підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Відповідно до ч. 2 ст. 222 Угоди про асоціацію [5] встановлюється зобов'язання держави не надавати дозволу протягом п'яти років на введення лікарського засобу на ринок після введення такого лікарського засобу на ринок заявником. Виключення – дозвіл такого

заявника (правоволодільца патенту на лікарський засіб). Фактично зобов'язання України носять імперативний характер. Угодою встановлюється пріоритет прав правоволодільца. Держави ЄС – члени СОТ. Конфлікт прав із даного питання вирішений на рівні ЄС, який визнав пріоритет прав людини на доступні лікарські засоби.

Відповідно до частини 2 Преамбули Директиви ЄС № 2001/83/ ЄС [3], основною метою будь-яких правил, які регулюють виробництво, розподіл і використання лікарських препаратів, має бути охорона здоров'я населення. Водночас зазначена мета не повинна бути перепорою для розвитку фармацевтичної промисловості або торгівлі лікарськими засобами в межах співтовариства.

Отже, законодавство ЄС допускає обмеження прав інтелектуальної власності з метою забезпечення доступності лікарських засобів для населення. У частині обмеження прав інтелектуальної власності на лікарські засоби держави-члени ЄС самостійно визначають механізм охорони таких прав. У світовій практиці, в тому числі в ЄС, існує два підходи до здешевлення лікарських засобів шляхом обмеження прав інтелектуальної власності: паралельний імпорт та примусове ліцензування. Угода ТРІПС дозволяє державам-учасникам вирішувати питання охорони прав інтелектуальної власності на лікарські засоби виходячи з національних пріоритетів. Паралельний імпорт пов'язаний із вичерпанням прав інтелектуальної власності. Загальноприйнятими вважаються три режими вичерпання таких прав: національний, регіональний і міжнародний.

На рівні ЄС вважається, що паралельний імпорт не є фальсифікацією, має місце лише можливе порушення законодавства у частині торговельних марок. Водночас паралельний імпорт не лікарських засобів заборонений законодавством багатьох держав-членів ЄС. Наприклад, в Іспанії, відповідно до ст. 210 Кримінального Кодексу Іспанії, передбачена кримінальна відповідальність за паралельний імпорт не з території ЄС [63].

На нашу думку, слухними є пропозиції науковців, які пропонують ввести міжнародний або регіональний режим вичерпання прав інтелектуальної власності для лікарських засобів в Україні. Водночас практиками пропонується необхідність введення примусового ліцензування [38].

Світова практика містить випадки примусового ліцензування у разі спалаху інфекційних захворювань. Із цього приводу, регіональний аташе з питань захисту прав інтелектуальної власності в Росії, Грузії та країнах СНД Дональд Таунсенд зазначає, що згідно з позицією СОР у разі використання примусового ліцензування права власника патенту мають бути захищені. Це означає, що власнику патенту повинні сплатити справедливую компенсацію у разі застосування механізму примусового ліцензування. Розмір компенсації у цьому разі визначається державою, яка видає таку примусову ліцензію, фактично виступаючи суб'єктом надання такої ліцензії (ліцензіаром). Примусова ліцензія на виробництво лікарських засобів має ексклюзивний характер, оскільки поширює свою дію на певний вид або групу лікарських засобів. Лікарські засоби, випущені за примусовою ліцензією, не підлягають експорту виробником. Виняток – відсутність виробничих можливостей у державі, яка видає примусову ліцензію, тоді фактично примусову ліцензію отримують дилери, які ввозять лікарський засіб на територію держави [38].

Таким чином, вичерпання прав, яке є межею здійснення виключних прав і визначається вимогою здійснення суб'єктивних прав за своїм призначенням, сприяє кращому збуту товарів і підвищує їх конкурентоспроможність. У зв'язку з вичерпанням, що обмежує право заборонити (заборонити) використання а, який є однією з тріад прав інтелектуальної власності, наступний власник товару отримує права власності при перепродажі товару. Одним із проблемних аспектів законодавчої інтеграції інституції є відсутність маркування законодавства на межі виснаження прав. Викладені в законі норми вичерпання прав не підтримують інтереси правовласника і можуть підлягати ширшому

тлумаченню. Тому доцільним є закріплення вичерпного переліку способів використання об'єктів права інтелектуальної власності при вичерпанні прав.

РОЗДІЛ 2. РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УМОВАХ ПАРАЛЕЛЬНОГО ІМПОРТУ

2.1. Захист виключних прав інтелектуальної власності в умовах паралельного імпорту

Згідно з Конституцією України [5] Кожен має право володіти, користуватися та розпоряджатися своїм майном, результатом інтелектуальної та творчої діяльності. Громадянам гарантується свобода творчості в літературі, мистецтві, науці і техніці, охорона інтелектуальної власності, авторські, моральні та матеріальні інтереси, які виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності. Усі громадяни мають право на наслідки його інтелектуальної та творчої діяльності. Жоден не може використовувати або поширювати їх без вашої згоди, за винятком випадків, передбачених законом.

Для захисту свого права на «», необхідно отримати сертифікат на такий підпис. Власник свідоцтва на товарний має такі виключні права:

- 1) Право на використання торгової марки на власний розсуд (такими повноваженнями власника є можливість передачі іншій особі за договором щодо частини, зазначеної в сертифікаті на товари та послуги.);
- 2) Виключне право дозволяти іншим особам використовувати товарний (надавати дозвіл на його використання на підставі ліцензійної угоди (видача ліцензії)).
- 3) Виключне право забороняти використання торгової марки без згоди інших осіб.

У той же час слід розглянути можливість використання а.

- а) нанесення на продукт, для якого зареєстровано , упаковки, що містить такий продукт, пов'язаних з ним ів, етикеток, смужок, бірок або інших об'єктів, прикріплених до продукту. Продаж, імпорту та експорт таких товарів з метою забезпечення їх зберігання та реалізації.

б) його використання при наданні та наданні послуг, для яких зареєстрований .

в) Використання в ділових документах або рекламі та в Інтернеті.

Однак, оскільки товари, імпортовані шляхом «паралельного імпорту», були введені в цивільне розповсюдження, а потім придбані в інших країнах, виключне право власника торгової марки на заборону використання третьою стороною втрачається, і, як наслідок, такі товари втрачаються. Продукти вільно поширюються.

У більшості випадків власники торгових марок, які є жертвами «паралельного імпорту» в Україні, стикаються з проблемою захисту своїх прав у зв'язку з застарілим вітчизняним законодавством. Проте охорона таких прав має досить широкий спектр можливостей, з яких слід відзначити наступні моменти:

Пріоритетним у цьому випадку є реєстрація товарного а в митному реєстрі. Після реєстрації всі товари даної торгової марки можуть бути імпортовані в Україну лише за згодою власника (правовласника, виробника) такої торгової марки.

Іншими словами, при ввезенні товарів з товарним ом, зареєстрованим у митному реєстрі, реєстранту повідомляється про декларування на митниці, після чого запитується дозвіл на ввезення та призупиняється митне оформлення.

Відповідно до митного законодавства продукція, митне оформлення якої вирішено призупинити на підставі виявлення о порушення прав інтелектуальної власності, може вважатися контрафактною і ввезення на цю територію заборонено.

У цьому випадку власник торгової марки (також відомий як реєстрант) може звернутися до суду для припинення незаконного ввезення товарів на основі торгової марки та відмови у видачі ліцензії на імпорт товарів на основі торгової марки, а також імпортовані товари буде розміщено (затримано) на митному складі до рішення суду.

Одним із варіантів вирішення суперечок, пов'язаних із перетином кордону контрафактних товарів, є зміна етикетки товару та його упаковки, можливо, за згодою власника та власника товару. Зокрема, під час митного оформлення допускається зміна ідентифікаційного а або а на товарах чи їх упаковках з метою усунення о порушення прав інтелектуальної власності у відповідь на узгодження операцій з власником або на вимогу власника. Такі операції здійснюються за рахунок правовласника або інших осіб, які з ними погоджуються. В результаті акти створюються, коли відсутні ои порушення підписаних прав інтелектуальної власності, який підписується також власником торгової марки. Якщо товар відсутній у митному реєстрі, він буде ввезений через митницю та офіційно ввезений в Україну без будь-яких претензій третіх осіб.

Слід зазначити, що за ввезені за межі митниці товари митне законодавство передбачає адміністративну відповідальність у вигляді штрафу в розмірі 100% вартості ввезеного товару з подальшою конфіскацією. Тому, якщо з'ясувалося, що товар було ввезено поза контролем митниці (можливо, через відсутність запиту від митниці про надання дозволу на перевезення товарів), можна звернутись до фіскальної служби. До відповідальності можна притягнути «паралельного» імпортера.

Сьогодні основним способом захисту прав власників торгових марок України та їх офіційних представників є ввезення в Україну товарів без згоди власника торгової марки або без митного контролю є звернення до суду з вимогою заборони продажу. Однак цей процес може зайняти багато часу, а в результаті фінансові втрати непоправні.

Також є можливість звернення до державного інспектора за захистом прав інтелектуальної власності. У цьому випадку інспектор видасть примусовий припис.

До перерахованих вище варіантів також можна додати звернення до Антимонопольного комітету чи правоохоронних органів із заявою про порушення виключного права правовласника.

Існує «паралельний» імпорт та продаж товарів через Інтернет-платформи та ринки. Основною проблемою в боротьбі з сірим/чорним імпортом в Інтернеті є серйозна проблема продажу товарів через Інтернет на сьогоднішній день – у злочинців немає платформи, що містить зареєстровані клони домену в Інтернеті. Також зауважте, що використання підроблених «імен доменів в Інтернеті» можна вважати офіційним використанням торгової марки.

Права інтелектуальної власності порушуються не самим існуванням веб-сторінки, а розміщенням окремого об'єкта інтелектуальної власності в Інтернеті в цифровому вигляді.

По-перше, вам потрібно регулярно контролювати свій інтернет-простір на наявність продавців паралельного імпорту, щоб вчасно реагувати та фіксувати порушення.

Якщо виявлено сайт/інший веб-ресурс порушника, виникає проблема з його ідентифікацією (оа порушника). Незважаючи на наявність таких проблем, технічний потенціал для виявлення порушників є, такі як:

- Запити до whois і реєстратора / хостингу / провайдера / адміністратора сайту. Де WHOIS — це мережевий протокол прикладного рівня, заснований на протоколі TCP (порт 43). Основне використання — отримання власників доменних імен, IP-адрес автономної системи та реєстраційних даних хостингових компаній (компанії, яка надає обладнання, дані та послуги для розміщення веб-сайтів на технічних сайтах (хостинг).

- Звернення до правоохоронних органів із заявою про вчинення кримінального правопорушення (у сфері прав інтелектуальної власності).

Власник права на торговельну марку має право заборонити іншим використовувати такий самий або подібний ступінь плутанини, що й позначення цієї торгової марки, лише стосовно товарів і послуг, для яких торгова марка зареєстрована або пов'язана.[69].

Рекомендується організувати набір запобіжних заходів для захисту від «паралельного імпорту» шляхом співпраці з українськими власниками торгових марок або уповноваженими розповсюджувачами торгових марок:

- У ліцензійній угоді чітко вказується зона продажу товарів офіційної торгової марки, на які вони стосуються.
- Договір із прикладом компенсації, яка порушує сфери розповсюдження, продажу товарів та надання послуг з офіційної торгової марки.
- Відстежувати та реєструвати докази зловмисних «торговельних посередників» (фізичні особи здійснюють покупки невеликими партіями та імпортувати їх у некомерційних цілях) та повідомляти офіційних виробників та власників торгових марок.
- Активно проводити досудову та розрахункову роботу. Безпосередньо «завалити» претензіями правопорушника та вимагати відшкодування збитків та інтернет-сайт правопорушника щодо продажу, ліквідації та вилучення бренду з блоку.

Паралельно збираються докази, щоб притягнути «сірого імпортера» до відповідальності. Організаційно-технічні прийоми цього захисту з позитивними результатами, серед іншого, це малі та середні «сірі» інтернет-магазини, які купують фірмові товари за зниженими цінами, як правило, західні оптовики (Польща та інші країни ЄС). Проте грамотний підхід дуже реалістично захищає інтереси власників торгових марок, наприклад, якщо зафіксовано та доведено факт незаконного використання чужого бренду в Інтернеті[69].

Також можливе притягнення до відповідальності «паралельних» імпортерів, які продають офіційні брендові товари через імпортовані на український ринок сірі «інтернет-послуги». Основний механізм отримання доказів у разі порушення прав інтелектуальної власності – «контрольна закупівля». Цю процедуру «керованих закупівель» здійснює компетентний

регуляторний орган (Захист прав споживачів, Антимонопольний орган, NS.) [69].

В її ході з'ясовується:

- належність до товару;
- повний цикл реалізації та імпорту від іноземних виробників до кінцевих споживачів на території України.
- неофіційні продавці на території України.
- за яким договором і за яким стандартом імпорт і продаж [69].

Для товарів, підозрюваних у порушенні прав інтелектуальної власності, митний орган вживає таких заходів для сприяння захисту прав інтелектуальної власності.

- 1) Призупинення митного оформлення товарів на підставі даних митного обліку на захищені права інтелектуальної власності.
- 2) Призупинення митного оформлення товарів за вимогою митних органів.
- 3) Знищення товарів, якщо митне оформлення призупинено за підозрою у порушенні прав інтелектуальної власності.
- 4) Призупинення митного оформлення та знищення дрібних партій товарів, які пересилаються через митний кордон України міжнародними поштовими та експрес-доставками.
- 5) Зміни маркування на товарі та його упаковці.

Викладені вище заходи щодо сприяння захисту прав інтелектуальної власності не поширюються на:

- 1) Право на виробництво певної кількості товарів, у тому числі оригінальних товарів, тобто товарів, виготовлених за згодою правовласника, або більше, ніж узгоджені між правовласником та правовласником. Товар, виготовлений офіційно уповноваженою особою, особою;
- 2) Особисті речі;
- 3) Громадяни перевозять багаж та/або особистий багаж і не призначені для виробничої чи іншої підприємницької діяльності, загальна сума та/або

вага рахунку-фактури не перевищує лімітів, встановлених при ввезенні на митну територію України товарів, виготовлених. Частина 1 статті 374 Митного закону України [10].

В інших випадках у разі підозри на порушення прав інтелектуальної власності, пов'язаних із зазначеним, вживаються такі заходи.

1) Товари, які громадяни перемістили на митні території України або за кордон.

2) товари, що ввозяться на митну територію України (у тому числі з метою транспортування) або вивозяться за межі митної зони України.

3) Товари, поміщені в митну систему імпорту, реімпорту, експорту, реекспорту, тимчасового ввезення, тимчасового вивезення, митного складу, вільної митної зони, переробки всередині митної зони, переробки за межами митної зони. У разі підозри на порушення прав інтелектуальної власності на товари, щодо яких здійснено митні процедури без подання митної декларації, митні органи призупиняють здійснення митних процедур щодо товарів.

Порядок застосування заходів щодо захисту прав інтелектуальної власності та сприяння взаємодії між митними органами та правовласниками, декларантами та іншими зацікавленими особами є центральним правозастосовним органом, який гарантує формування та реалізує державну фіскальну політику. Визначається установою. Митний контроль та митне оформлення товарів, у тому числі охоронюваних законом прав інтелектуальної власності, що ввозяться на митну територію України чи вивозяться з неї, здійснюються в загальному порядку з урахуванням особливостей підвищення цього кодексу та інших законів України.

Вивезення подібних товарів із митних територій, митне оформлення яких призупинено за підозрою у порушенні прав інтелектуальної власності, заборонено до завершення таких процедур призупинення. Якщо товари, що містять права інтелектуальної власності, переміщуються через митний кордон України з порушенням прав інтелектуальної власності, а митні органи не вжили заходів для сприяння захисту прав інтелектуальної власності,

правовласник Ви не маєте права на повернення коштів від митних органів. Значний збиток через те, що такі заходи не застосовувалися при переміщенні товарів через митний кордон України.

У разі зупинення митного оформлення товарів відповідно до статей 399, 400 та 401-1 Митного закону України витрати, пов'язані зі зберіганням цих товарів, відшкодовуються за рахунок правовласника. Товари, митне оформлення яких зупинено відповідно до статей 399, 400 та 401-1 Закону про митниці України, оплачуються за зберігання на складі митного органу з наступного календарного дня, за днем розміщення. Отримавши повідомлення про зупинення митного оформлення товарів, підозрюваних у порушенні прав інтелектуальної власності, правовласник за запитом до митних органів отримує інформацію про розмір очікуваних витрат, пов'язаних із зберіганням цих товарів на митниці [10].

Правовласник залишає за собою право вимагати відшкодування таких витрат від власника товару, що порушує права інтелектуальної власності, або інших осіб відповідно до законодавства України. Центральний державний орган, що реалізує митну політику держави, веде митний облік прав інтелектуальної власності, що охороняються відповідно до законодавства, за заявою правовласника. Правовласник який вважає, що під час переміщення товарів через митний кордон України порушуються його права інтелектуальної власності, може звернутися до центрального органу виконавчої влади, який реалізує митну політику держави із заявою про сприяння захисту належних йому майнових прав на об'єкт права інтелектуальної власності, для забезпечення захисту прав власності на належний йому суб'єкт права інтелектуальної власності з метою реєстрації такого суб'єкта в митному реєстрі суб'єкта права інтелектуальної власності, що охороняється відповідно до законодавства.

Порядок реєстрації в митному реєстрі об'єктів права інтелектуальної власності, що охороняються законом (форма заяви, перелік відомостей та документів, що додаються до заяви, подання та експертиза форми заяви,

внесення та ведення відомостей у реєстрі) визначається центральний виконавчий орган. Влада гарантує формування та реалізацію державної фінансової політики [10].

Інформація про об'єкти права інтелектуальної власності, зареєстровані в митному реєстрі охоронюваних відповідно до закону прав інтелектуальної власності, надається митним органам через єдину автоматизовану інформаційну систему митних органів. Митні органи можуть використовувати додаткові інформаційні ресурси, якщо вони не порушують закон, для виявлення продуктів, які підозрюються у порушенні прав інтелектуальної власності. Після реєстрації об'єкта права інтелектуальної власності в митному реєстрі об'єкта права інтелектуальної власності, що охороняється законом, митниця сприяє охороні права інтелектуальної власності на підставі реєстру, вживаються заходи.

Правовласник зобов'язаний повідомити центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, про припинення або визнання недійсним права інтелектуальної власності, а також про часткову або повну передачу права суб'єкту права інтелектуальної власності. Він внесений до митного реєстру охоронюваних законом прав інтелектуальної власності.

Якщо під час митного контролю митними органами на підставі митного оформлення захищеного законом права інтелектуальної власності виявлено товар, підозрюваний у порушенні права інтелектуальної власності, митне оформлення припиняється, а товар розміщується на складі митного органу. На вимогу декларанта митні органи можуть видати дозвіл на зберігання товарів, митне оформлення яких призупинено, без розміщення на складі митних органів [10].

Отже, зберігання товарів, митне оформлення яких зупинено без розміщення на складі митних органів, здійснюється за рахунок власника таких товарів. При отриманні митними органами інформації від правовласника про наявність о порушення прав інтелектуальної власності вони зобов'язані розмістити та зберігати товари, митне оформлення яких

призупинено, на складі митного органу. Рішення про зупинення митного оформлення товарів на строк до 10 робочих днів і продовження цього строку в разі потреби на 10 робочих днів приймається керівником митного органу або його уповноваженим. Якщо ви призупинили митне оформлення швидкопсувних товарів, термін призупинення становить 3 робочі дні і не може бути продовжений.

Швидкопсувні – це продукти, термін придатності яких для споживання або використання в разі призупинення митного оформлення закінчується протягом 20 днів з дати призупинення. Правовласник може використовувати інформацію, отриману від митниці, лише для цілей, пов'язаних із призупиненням митного оформлення товарів. Датою отримання повідомлення правовласником вважається дата, коли митні органи надіслали таке повідомлення факсом та/або електронними засобами. За відсутності о порушення митних правил вмотивована вимога про продовження строку зупинення митниці підлягає митному оформленню призупинених товарів у встановленому порядку. Протягом перших 10 робочих днів з моменту отримання повідомлення про зупинення митного оформлення правовласник може письмово повідомити митні органи про позов до суду щодо захисту прав інтелектуальної власності або письмовою та обґрунтованою заявою. Митне призупинення, митне призупинення щодо цих товарів може бути продовжено митними органами, але протягом 10 робочих днів [10].

Правовласник та/або декларант можуть з дозволу митних органів відібрати зразок товарів, щодо яких прийнято рішення про зупинення митного оформлення, та надати його на експертизу. Частина висновків, зроблених під час експертизи, необхідно передати митниці. Правовласник зобов'язаний забезпечити проведення такої експертизи. Якщо виникла підозра що в результаті транскордонного переміщення товарів, про які не подано заяву про сприяння захисту прав власності на інтелектуальну власність відповідно до статті 398 Кодексу, права порушуються, митний орган на власний розсуд може припинити розмитнення цієї продукції, крім

швидкопсувної. Митні органи вживають заходів щодо добровільного припинення митного оформлення товарів, що містять охоронювані відповідно до закону права інтелектуальної власності, лише за наявності відомостей про правовласника [10].

Митні органи можуть запитувати у правовласника інформацію, яка може допомогти підтвердити або спростувати наявність порушення, перш ніж повідомляти правовласника про можливість порушення. Такі запити можуть містити лише інформацію про реальну або очікувану кількість товару, його характер, джерело та зображення таких товарів. У разі подання правовласником протягом 3 робочих днів до митниці, яка надіслала повідомлення, заяви про сприяння захисту права власності на суб'єкт права інтелектуальної власності, митне оформлення таких товарів буде призупинено на зазначений термін. У період, коли митне оформлення товарів призупинено у зв'язку з імовірним порушенням прав інтелектуальної власності, власник товару або уповноважена ним особа може звернутися до митниці для випуску товарів, митне оформлення яких призупинено до закінчення встановленого терміну.

Рішення про достроковий випуск товарів, митне оформлення яких зупинено за підозрою у порушенні прав інтелектуальної власності, приймається керівником митного органу або його уповноваженим за дотримання таких умов:

- Про товари, що містять інтелектуальну власність таких об'єктів, як-от промисловий дизайн, винаходи, сорти рослин або розміщення напівпровідникових виробів.

- Митні органи не мають інформації про рішення відповідного державного органу щодо застосування інших заходів щодо заборони вчинення певних дій щодо таких товарів або їх використання. Подавач або власник товару надав митним органам докази досягнення згоди між правовласником і власником товару під час дострокового випуску.

- Митне оформлення, необхідне для випуску таких товарів, завершено.

Якщо митне оформлення товарів, що переміщуються через митний кордон України, буде призупинено за підозрою у порушенні прав інтелектуальної власності, такі товари будуть знищені без необхідності доведення порушення прав інтелектуальної власності.

Ця процедура застосовується, якщо протягом 10 або 3 робочих днів (для швидкопсувних товарів) правовласником було отримано повідомлення про призупинення митного оформлення товарів, та він повідомить митний орган, що наявні в ньому порушення його права інтелектуальної власності та він має намір застосувати процедури знищення таких товарів. Подавач не має письмово погоджуватися з митним органом або заперечувати проти власника товару відповідно до частини третьої цієї статті. Якщо протягом 10 днів заявник не звернеться до митниці, яка призупинила дію митниці, власник може заперечити проти знищення, а митниця може розглянути питання про надання згоди на знищення власника товару. Ви можете проводити вибірку (зразки), які можуть бути використані в навчальних цілях, за рішенням правовласника перед знищенням товару [10].

Митні органи працюватимуть з правовласником щодо зразків таких товарів. Знищення товарів здійснюється шляхом їх знищення або поміщення в митну систему знищення. Організація та оплата процедур знищення, включаючи зберігання, транспортування, знищення, оформлення документів та інші витрати, пов'язані зі знищенням або дотриманням митної системи знищення, є витратами та відповідальністю власника права.

Розміщення товарів, митне оформлення яких зупинено за підозрою у порушенні прав інтелектуальної власності, в митній системі знищення або знищення здійснюється протягом 10 робочих днів з дати, наданої митними органами власником товарів або уповноваженою ним особою. Власники товарів заперечують проти їх знищення. Якщо товар, митне оформлення якого призупинено за підозрою у порушенні прав інтелектуальної власності, буде фактично знищено, власник такого товару звільняється від адміністративної відповідальності згідно зі статтею 476 Кодексу [10]. Якщо

власнику предмета, митне оформлення якого призупинено за підозрою у порушенні прав інтелектуальної власності, буде відмовлено, митні органи знищують або знищують такий предмет після згоди на знищення або невиконання заперечення. Їх знищення, у тому числі невиконання вимог розміщення їх на митниці, вважається уповноваженим власником товарів на знищення або поміщення таких товарів під митну систему знищення.

У разі призупинення митного оформлення дрібних відправлень, які переміщуються (пересилаються) через митний кордон України міжнародними поштовими та експрес-вантажами, такі товари будуть процесуально знищені за підозрою у порушенні прав інтелектуальної власності. Наступні умови:

- Є підозра, що такі товари можуть бути контрафактними чи піратськими.
- Продукт важко зіпсувати.
- Відомості про об'єкт права інтелектуальної власності, товари, що їх містять, та згоду правовласника на застосування порядку знищення дрібних партій товарів, внесених до митного реєстру об'єктів права інтелектуальної власності, що охороняються відповідно до законодавства.

Невелика партія товарів, що підлягають руйнівній процедурі, - це одна відправка від одного відправника міжнародних поштових вантажів, одна експрес-доставка від одного відправника міжнародних експрес-вантажів та велика кількість українських товарів, тобто товари, які переміщуються (пересилаються) через митниці. кордонів. 3 одиниці або менше або загальна вага 2 кг або менше для кожного продукту категорії УКТ ЗЕТ. За наявності підстав та дотримання умов рішення про зупинення митного оформлення та про намір застосувати процедуру знищення дрібних вантажів приймається керівником митного органу або уповноваженою особою. Митні органи повідомляють заявника факсом та/або електронними засобами в день прийняття рішення про причину такого призупинення, намір застосувати процедуру утилізації наливних вантажів та роз'яснення положень кодексу.

Якщо протягом 10 робочих днів з дня отримання повідомлення про зупинення митного оформлення товарів подавач у письмовій формі надасть митним органам згоду власника товарів, товар буде знищено у встановленому порядку. Якщо власник товару не заперечує проти знищення товару протягом 10 робочих днів з моменту отримання письмового повідомлення декларанта про призупинення митного оформлення, митні органи доставлять товар на знищення [10].

Якщо власник товару заперечує проти знищення товару протягом 10 робочих днів з моменту отримання письмового повідомлення декларанта про призупинення митного оформлення, митниця в той же день повідомляє вантажоодержувача, який є правовласником відправника. Файл, власник, адреса, назва, кількість, напрямок подорожі, країна походження, країна відправлення, зображення товарів, митне оформлення яких призупинено за підозрою у порушенні прав інтелектуальної власності. Протягом 10 робочих днів з моменту отримання повідомлення про заперечення щодо знищення власника правовласник забезпечує позов про заборону вчинення певних дій у разі порушення прав інтелектуальної власності або інших пов'язаних з цим рішень. Не подавати рішення суду до митниці. Видачі (прийняті) іншими уповноваженими державними органами підлягають митному оформленню в установленому порядку, якщо прийнято рішення про призупинення митного оформлення товарів за відсутності о порушення митних правил. Організація та оплата процедур знищення, включаючи зберігання, транспортування, знищення, оформлення документів та інші витрати, пов'язані зі знищенням, здійснюється за рахунок Правовласника та на його власний ризик [10].

Правовласник повідомить митницю про знищення товару, надавши документ, що підтверджує знищення товару. У процесі митного оформлення з метою усунення о порушення прав інтелектуальної власності за умови погодження таких операцій з правовласником або за його бажанням наноситься ідентифікаційний або маркування товарів або їх упаковок. Такі операції здійснюються за рахунок правовласника або інших

осіб, які з ними погоджуються. За результатами цих операцій буде створено законодавство за відсутності о порушення підписаних прав інтелектуальної власності, у тому числі правовласника. При здійсненні контролю за переміщенням товарів, що містять об'єкти права інтелектуальної власності, через митні кордони України митні органи мають уповноваження у сфері охорони інтелектуальної власності в порядку, встановленому законодавством України, співпрацюватимемо з іншими державними органами [10].

2.2. Юридична відповідальність за імпорту товарів без згоди правоволодільця

Юридична відповідальність за імпорту товарів без згоди правоволодільця включає в себе адміністративну відповідальність, а також цивільно-правову відповідальність. В окремих випадках може мати місце кримінальна відповідальність та застосування міжнародних санкцій (міжнародна відповідальність).

Так, зокрема, адміністративна відповідальність може бути застосована з боку органів Антимонопольного комітету України, відповідно до Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції» [15] за заявою правовласника, з урахуванням адміністративних формальностей.

Що ж стосується цивільно-правової, то даний вид відповідальності передбачається, насамперед, Цивільним кодексом України [12] та полягає у застосуванні санкцій в судовому порядку, стягненні матеріальної та моральної шкоди. Так, відповідно до ст. 22 «Відшкодування збитків та інші способи відшкодування майнової шкоди», особа, якій завдано збитків у результаті порушення її цивільного права, має право на їх відшкодування.

При цьому, збитками у кодексі визнаються:

- 1) втрати, яких особа зазнала у зв'язку зі знищенням або пошкодженням речі, а також витрати, які особа зробила або мусить зробити для відновлення свого порушеного права (реальні збитки);
- 2) доходи, які особа могла б реально одержати за звичайних обставин, якби її право не було порушене (упущена вигода) [12].

Збитки відшкодовуються у повному обсязі, якщо договором або законом не передбачено відшкодування у меншому або більшому розмірі. Якщо особа, яка порушила право, одержала у зв'язку з цим доходи, то розмір упущеної вигоди, що має відшкодовуватися особі, право якої порушено, не може бути меншим від доходів, одержаних особою, яка порушила право. На вимогу особи, якій завдано шкоди, та відповідно до обставин справи майнова

шкода може бути відшкодована і в інший спосіб, зокрема, шкода, завдана майну, може відшкодовуватися в натурі (передання речі того ж роду та тієї ж якості, поладження пошкодженої речі тощо), якщо інше не встановлено законом [12].

Що ж стосується моральної шкоди, то це питання врегульовано у ст.23, де зазначається, що особа має право на відшкодування моральної шкоди, завданої внаслідок порушення її прав.

Моральна шкода полягає:

- 1) у фізичному болю та стражданнях, яких фізична особа зазнала у зв'язку з каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я;
- 2) у душевних стражданнях, яких фізична особа зазнала у зв'язку з протиправною поведінкою щодо неї самої, членів її сім'ї чи близьких родичів;
- 3) у душевних стражданнях, яких фізична особа зазнала у зв'язку із знищенням чи пошкодженням її майна;
- 4) у приниженні честі та гідності фізичної особи, а також ділової репутації фізичної або юридичної особи [12].

Якщо інше не встановлено законом, моральна шкода відшкодовується грошовими коштами, іншим майном або в інший спосіб. Розмір грошового відшкодування моральної шкоди визначається судом залежно від характеру правопорушення, глибини фізичних та душевних страждань, погіршення здібностей потерпілого або позбавлення його можливості їх реалізації, ступеня вини особи, яка завдала моральної шкоди, якщо вина є підставою для відшкодування, а також з урахуванням інших обставин, які мають істотне значення. При визначенні розміру відшкодування враховуються вимоги розумності і справедливості [12].

Моральна шкода відшкодовується незалежно від майнової шкоди, яка підлягає відшкодуванню, та не пов'язана з розміром цього відшкодування. Моральна шкода відшкодовується одноразово, якщо інше не встановлено договором або законом [12].

Можливість застосування кримінальної відповідальності передбачається, зокрема, ст. 229 Кримінального кодексу України [9]:

«1. Незаконне використання а для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару, або інше умисне порушення права на ці об'єкти, якщо це завдало матеріальної шкоди у значному розмірі, - караються штрафом від однієї тисячі до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

2. Ті самі дії, якщо вони вчинені повторно, або за попередньою змовою групою осіб, або завдали матеріальної шкоди у великому розмірі, - караються штрафом від трьох тисяч до десяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені службовою особою з використанням службового становища або організованою групою, або якщо вони завдали матеріальної шкоди в особливо великому розмірі, - караються штрафом від десяти тисяч до п'ятнадцяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.

Матеріальна шкода вважається завданою в значному розмірі, якщо її розмір у двадцять і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян, у великому розмірі - якщо її розмір у двісті і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян, а завданою в особливо великому розмірі - якщо її розмір у тисячу і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян» [9].

Щодо міжнародної відповідальності, то мається на увазі застосування міжнародних судових санкцій за результатами розгляду в Європейському суді справедливості (Суд Європейського союзу). Можливі підстави: недотримання режиму зберігання, наслідком чого погіршується якість товару і зміна оригінальної упаковки товару. Проте така практика рідкісна в застосуванні і носить характер відповідальності у забороні.

Розглянемо детальніше питання визначення шкоди та збитків, як підстави притягнення до юридичної відповідальності. Перш за все, зазначимо, що в аспекті тематики дослідження поняття «матеріальна шкода» та «збитки» використовуються в однаковому значенні. Традиційно збитки як інститут цивільного права досліджуються цивілістами [34; 51]. Водночас у галузі кримінального права чільне місце в дисертаційних роботах кандидатського та докторського рівнів займає питання шкоди від злочинних посягань на об'єкти інтелектуальної власності [20; 25; 47; 67].

Окрім того, наявні праці, що безпосередньо досліджують злочинні наслідки в господарських злочинах, зокрема, шкоду від незаконного використання торговельних марок [19, с. 212–225]. У наукових пошуках не залишились осторонь економісти, оцінювачі та судові експерти, зважаючи на економічний характер збитків і необхідність їх розрахунку, що здійснюється саме цими фахівцями [22; 59; 73].

Аналізуючи наукову вітчизняну та зарубіжну літературу з питань матеріальної шкоди, завданої внаслідок порушення прав інтелектуальної власності, слід відзначити її різне тлумачення та підходи до обчислення.

Розглянемо це питання на прикладі незаконного використання торговельних марок. Очевидно, що за незаконного використання торговельних марок злочинець не знищує та не пошкоджує жодних матеріальних речей. Право інтелектуальної власності на торговельну марку та оригінальний товар у потерпілого залишаються. За таких обставин єдиною складовою матеріальної шкоди, завданої внаслідок незаконного використання торговельної марки, є упущена вигода її власника. Відсутність будь-яких змін у матеріальній дійсності суперечить усталеному серед юристів поняттю пізнання у кримінальному процесі, яке, за словами Б.В. Романюка, «здійснюється за загальними законами діалектико-матеріалістичної гносеології, в основі якої лежить процес відображення як певна властивість матерії, під якою в узагальненому вигляді розуміють результат діалектичної взаємодії матеріальних об'єктів» [58, с. 36]. Так само

виникає протиріччя в тезі «злочин завжди матеріальний і викликає сукупність пов'язаних із ним змін, що відбуваються в органічній і неорганічній природі» [68, с. 96].

За незаконного використання торговельних марок злочинець неправомірно застосовує зображення торговельної марки на власному контрафактному товарі. Коли споживач купує контрафактний товар замість оригінального, у власника торговельної марки виникає упущена вигода. «Неодержані доходи можуть бути спричинені тим, що винна особа, незаконно використовуючи чужий, розширює сферу збуту своєї продукції й у такий спосіб послаблює на ринку попит на оригінальні товари, які виробляються та реалізуються власником а на товар», – стверджується у науково-практичному коментарі ст. 229 КК України. Ці факти переконують, що потерпілий може довгий час і не здогадуватись про незаконне використання його торговельної марки, оскільки цей злочин не викликає зміну матеріальних предметах власника торговельної марки.

Під час вчинення цього злочину наслідки у формі упущеної вигоди наявні, але вони не створюють ні матеріальних, ні ідеальних слідів. Матеріальне відображення таких наслідків створюється шляхом розрахунку та фіксації в документальній формі безпосередньо самим власником торговельної марки або його представником чи іншою спроможною або уповноваженою на це особою. Саме це є найбільшою особливістю всіх злочинів у сфері інтелектуальної власності та незаконного використання торговельних марок зокрема, що не завжди до кінця усвідомлюється правниками. Наслідки цього злочину, як і сама торговельна марка, «нематеріальні», навіть за умови того, що законодавець визначає у кримінальному праві упущену вигоду складовою матеріальної шкоди, а науковці та практики це визнають. Ряд учених одноставно вказує на те, що збиток за незаконного використання торговельних марок постає у формі упущеної вигоди [19, с. 214; 22, с. 34; 27, с. 61-62; 28, с. 280; 52; 59; 60, с. 101;

73, с.108]. Однак точиться дискусія за конкретизації способу обрахунку цього показника.

Показовою щодо розуміння суті матеріальної шкоди, заподіяної внаслідок незаконного використання торговельної марки, буде справа № 472/806/15-к, у якій суд констатував: «За використання торгової марки без дозволу матеріальна шкода власнику заподіюється внаслідок зменшення обсягу товарів, що ним реалізується, та попиту на них, тому втрачена вигода полягає в розмірі прибутку, який він міг би отримати, але не отримав внаслідок появи на ринку фальсифікованого товару, або розмірі ліцензійної винагороди, що є прибутком (доходом), який недоотриманий власником торгової марки, якби особа використовувала торгову марку на законних підставах. Упущена вигода підчас порушення прав на об'єкти інтелектуальної власності, зокрема торговельної марки, має місце лише за наявності фактичної реалізації контрафактного товару» [37].

Ми вважаємо, що упущена вигода не єдина шкода, що завдається власнику за незаконного використання його торговельної марки. Майже у всіх випадках незаконного використання торговельних марок заподіюється шкода діловій репутації суб'єктів господарювання, оскільки торговельна марка незаконно використовуються на товарах значно нижчої якості, що викликає у споживачів негативне ставлення й до оригінальних товарів. Треба брати до уваги те, що на кваліфікацію за ст. 229КК України це не впливає, однак може враховуватись підчас призначення покарання та відшкодовуватись шляхом цивільного позову. За таких обставин найкраще у кожному конкретному випадку незаконного використання торговельних марок встановлювати можливість застосування принципу витіснення, що є головним як для виду шкоди, що завдається, так і для можливості її подальшого розрахунку.

Підсумовуючи, зазначимо, що під час розслідування незаконного використання торговельних марок слідчий не може нехтувати питаннями змістовного наповнення шкоди внаслідок цього злочину та її розмежуванням

на матеріальну та немайнову. У цій ситуації неприпустимо перекладати такі питання на розсуд експертів, що, як відомо, також помиляються, особливо в економічних дослідженнях у сфері інтелектуальної власності, які сьогодні не мають наукової методологічної основи. Питання встановлення допустимості використання принципу витіснення належить до поведінкових стереотипів споживачів, тому повинно вирішуватись, як і визначення розміру немайнової шкоди діловій репутації власника торговельних марок, фахівцями в галузі соціальної психології.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Розгляд питання правового регулювання паралельного імпорту в межах нашого дослідження дає змогу дійти наступних висновків:

1. Сьогодні в правовій доктрині відсутній єдиний підхід до тлумачення поняття паралельного імпорту. В межах нашого дослідження пропонуємо під таким розуміти імпорт оригінального товару, що містить об'єкт права інтелектуальної власності, без дозволу правовласника. Погоджуємося з існуючою науковою позицією про існування активного паралельного імпорту, який здійснюється поряд із дозволеним правовласником каналом збуту товару, та пасивного паралельного імпорту, за якого імпортер не вступає в конкурентні відносини з володільцем об'єкта інтелектуальної власності.

2. Сучасні наукові підходи та світова практика виділяють національний, міжнародний та регіональний принципи вичерпання прав. Разом з тим, в Україні законодавчо не встановлено жодного з видів вичерпання прав на об'єкти інтелектуальної власності. Належним нормативно-правовим підходом де-факто в нашій країні законодавчо визнається міжнародний принцип вичерпання прав, що обумовлює періодичне внесення змін до Митного реєстру в переліку товарів, митне оформлення яких може бути призупинено. Нечіткі правила режиму вичерпання, які застосовуються, мають негативні наслідки для рівня інвестицій, митних та податкових зборів для локалізації виробничих потужностей, зайнятості, якості товарів і послуг і, врешті, що не менш важливо, для рівня конкуренції.

3. Використання у правозастосовній практиці різних країн різних принципів вичерпання прав інтелектуальної власності, не суперечить положенням основних міжнародних договорів, які регулюють відносини у сфері інтелектуальної власності.

4. З метою сприяння захисту прав інтелектуальної власності в умовах паралельного імпорту митними органами, запропоновано продовжувати імплементацію у вітчизняне законодавство положень митного законодавства Європейського Союзу, зокрема, щодо підвищення ефективності дій митниць для недопущення переміщення через митний кордон контрафактних і піратських товарів, скорочення безрезультатних призупинень митного оформлення товарів за підозрою в порушення прав інтелектуальної власності; ліквідації штучних бар'єрів в торгівлі за рахунок зловживань правами інтелектуальної власності недобросовісними правовласниками.

5. За імпорт товарів без згоди правоволодільця до порушника можуть бути застосовані заходи адміністративної та цивільно-правової відповідальності. В окремих випадках може мати місце кримінальна відповідальність та застосування міжнародних санкцій. У зв'язку з цим, пропонуємо у якості критерія для розмежування юридичної відповідальності за імпорт товарів, що містять об'єкти інтелектуальної власності, застосовувати наступну класифікацію імпортованих товарів: 1) оригінальні товари, які також імпортуються на ринок правовласником або його ліцензіатами; 2) оригінальні товари, які істотно відрізняються від товарів, що імпортуються на ринок правовласником або його ліцензіатами; 3) контрафактні товари. При цьому пропонуємо у першому випадку застосовувати заходи цивільно-правової відповідальності, в другому поряд з цивільною застосовувати також адміністративно-правові санкції. Натомість конфіскація та знищення товару, а також кримінальна відповідальність можуть застосовуватись лише щодо імпорту контрафактної продукції.

Для вдосконалення чинного законодавства України з питань регулювання паралельного імпорту товарів, які містять об'єкти інтелектуальної власності, пропонується внести наступні **зміни та доповнення** до деяких законодавчих актів України, а саме:

- частину 1 статті 4 Митного кодексу України доповнити пунктом 36-1 у такій редакції: *«паралельний імпорт – це ввезення на територію*

країни об'єктів прав інтелектуальної власності особами, які не мають документованої згоди від суб'єкта прав інтелектуальної власності на їх ввезення, яке відбувається через залучення паралельних, альтернативних логістичних і митних каналів, а не через роботу з акредитованим дистриб'ютором»;

- частину 3 статті 1109 Цивільного кодексу України викласти в наступній редакції: *«У ліцензійному договорі визначаються вид ліцензії, сфера використання об'єкта права інтелектуальної власності (конкретні права, що надаються за договором, способи використання зазначеного об'єкта, територія та строк, на які надаються права, тощо), умови щодо недопустимості введення в обіг споживачів щодо якості товару та його виробника, розмір, порядок і строки виплати плати за використання об'єкта права інтелектуальної власності, а також інші умови, які сторони вважають за доцільне включити у договір»;*

- доповнити статтю 1109 Цивільного кодексу України частиною 9 такого змісту: *«В ліцензійному договорі про використання торговельної марки контроль за дотриманням вимог щодо якості товару покладається на ліцензіара»; відповідно частину 9 вважати частиною 10.*

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бернська Конвенція про охорону літературних і художніх творів від 9 вересня 1886 р. URL: <http://www.wipo.int/treaties/ru/ip/berne/berne.html>. (дата звернення: 25.11.2021)
2. Директива ЄС «Про гармонізацію деяких аспектів авторського права і суміжних прав в інформаційному суспільстві» від 22 травня 2001 року № 2001/29/ЄС
3. Директива Європейського парламенту та Ради ЄС «Звід правил Співтовариства про медичні препарати для людини» № 2001/83/ЄС від 06 листопада 2001 р.
4. Паризька конвенція про охорону промислової власності від 20 березня 1883 р. URL: <http://www.wipo.int/treaties/ru/ip/paris/paris.html> (дата звернення: 25.11.2021)
5. Рекомендації Комісії ЄС «Належна дистриб'юторська практика розповсюдження лікарських засобів для людини» № 2013/С 343/01 від 5 листопада 2013 р.
6. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : ратифікована ЗУ № 1678-VII від 16.09.2014 (в редакції від 30.11.2015) // Офіційний вісник України. – 2014. – № 75. – Т. 1. – С. 83. – Ст. 2125
7. Конституція України: Основний Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1998. № 30. Ст. 141.
8. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 436- IV. Відомості Верховної Ради України. 2004. № 18, 19–20, 21–22. Ст. 144.
9. Кримінальний кодекс України: закон України від 05.04.2001 року № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2341-14/conv>(дата звернення: 25.11.2021)

10. Митний кодекс України: Закон України від 13.03.2012 р. № 4495-VI. Відомості Верховної Ради України. 2012. № 44–45,46–47, 48. Ст. 552
11. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. Відомості Верховної Ради України. 2011. № 13–14, № 15–16, № 17. Ст. 112.
12. Цивільний кодекс України : закон України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/435-15> (дата звернення: 21.11.2021)
13. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23.12.1993 р. № 3792-XII. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 43. Ст. 214.
14. Про внесення змін до Митного кодексу України щодо захисту прав інтелектуальної власності під час переміщення товарів через митний кордон України. Закон України № 202-IX від 17.10.2019.
15. Про захист від недобросовісної конкуренції: Закон України від 07.06.1996 р. №236/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 26.11.2021)
16. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі: Закон України від 15.12.1993 р. № 3687-XII (в редакції закону від 01.06.2000 р. № 3687-XII). Відомості Верховної Ради України. 2000. № 37. Ст. 307.
17. Про охорону прав на и для товарів і послуг: Закон України від 15.12.1993 р. №3689-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3689-12#Text> (дата звернення: 25.11.2021)
18. Постанова КГС ВС від 17.03.2020 у справі № 911/2674/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88277641> (дата звернення: 24.09.2021)
19. Берзін П. С. Наслідки у складах злочинів у сфері господарської діяльності: кримінально-правова характеристика: навч. посібник. К.: КНТ. 2007. 392 с.
20. Берзін П.С. Незаконне використання засобів індивідуалізації учасників господарського обороту, товарів та послуг: аналіз складів злочину,

передбаченого ст. 229 КК України: дис. ... к. ю. н.: спец. 12.00.08. Київ, 2004. 311 с.

21. Бойко Д. В. Вичерпання прав на и для товарів та послуг // Правова наука та інноваційна діяльність в умовах євроінтеграційних процесів: зб. матеріалів круглого столу (м. Харків, 8 черв. 2018 р.). Харків: Право. 2018. 166 с.

22. Бутнік-Сіверський О. Б. Методики розрахунків – складова спеціальних знань і як доказ у висновку судової економічної експертизи у сфері інтелектуальної власності // Проблеми теорії та практики судової експертизи з питань інтелектуальної власності: матер. наук.- практ. конф. (м. Київ, 21 грудня 2017 р.). Київ: НДЦСЕІВ Мін'юсту, 2017. С. 29–36.

23. Ващинець І. Проблеми реалізації права слідування в Україні. Інтелектуальна власність. 2003. № 3. С. 23–28.

24. Гребельник О. П. Особливості застосування принципу вичерпання прав інтелектуальної власності при регулюванні паралельного імпорту // Управління публічними фінансами та проблеми забезпечення національної економічної безпеки: збірник тез Міжнародного податкового конгресу (м. Ірпінь, 3 грудня 2020 р.). Ірпінь: Університет ДФС України, 2020. С. 609-612.

25. Дімітров М. М. Кримінальна відповідальність за незаконне використання а для товарів та послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару: дис. ... к. ю. н.: спец. 12.00.08. Київ, 2016. 238 с.

26. Дімітров М. М. Особливості визначення розміру заподіяної матеріальної шкоди при кваліфікації злочину, передбаченого ст. 229 ККУ України // Наукове забезпечення досудового розслідування: проблеми теорії та практики: зб. тез доповідей V Всеукр. наук.-практ. конф.(м. Київ, 8 липня 2016 р.). Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2016. С. 280–281.

27. Дорофеєва Л. М. Реформування митних органів України в умовах євроінтеграції: монографія. Ужгород: Видавничий дім «Гельветика», 2017. 444 с.
28. Дорофеєва Л. М. Сучасні тенденції реформування митних органів: стандарти та реалії. *Правова позиція*. 2016. № 2(17). С.32-41.
29. Дудоров О. О. Проблеми кримінально-правової охорони інтелектуальної власності в Україні. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. 2015. № 1. С. 50–68.
30. Євков А. М Використання об'єктів авторського права в рекламі у контексті проблематики вичерпання виключних прав. *Проблеми законності*. 2016. № 135. С. 52-59.
31. Євков А. М. Проблематика правового регулювання паралельного імпорту товарів, які містять об'єкти інтелектуальної власності, та вичерпання виключних прав у законодавстві України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2014. №29(1). С. 140-144.
32. Інтелектуальна власність: навч. посібник [для студ. вищ. навч. закл.] / За заг. ред. О. В. Нестерцової-Собакарь. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. 140 с.
33. Кот О. О. Здійснення та захист суб'єктивних цивільних прав: проблеми теорії та судової практики: монографія. Київ: Алерта, 2017. 494 с.
34. Крисань Т. Є. Збитки як категорія цивільного права України: дис. ... к. ю. н.: спец. 12.00.03. Одеса, 2008. 198 с.
35. Кузьменко Л. Г. Паралельний імпорт – важливий механізм існування конкурентних відносин. *Наукові записки НаУКМА*. Економічні науки. №1(1). С.95–100.
36. Мазуренко С.В. Принцип вичерпання права як підстава обмеження правомочності власника об'єкта інтелектуальної власності. *Часопис цивілістики*. 2012. С. 99-102.
37. Майданик Р. А. Гнучкі механізми Угоди TRIPS і доступ до лікарських засобів в Україні. *Юридичний журнал: ЮСТИНІАН*. 2018. № 10.

URL: <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=4045> (дата звернення: 24.09.2021)

38. Матеріали круглого столу «Угода ТРІПС та її зв'язок із захистом прав інтелектуальної власності в Україні» від 09.05.2016. *Газета «Аптека.ua»*. № 17 (1038). від 9 травня 2016 р. URL:: <http://www.apteka.ua/article/367763> (дата звернення: 24.09.2021)

39. Міжнародна конвенція про охорону прав виконавців, виробників фонограм і віщувальних організацій від 26 жовтня 1961 г. URL: http://www.wipo.int/treaties/ru/ip/rome/rome_convention.htm(дата звернення: 25.11.2021)

40. Миколенко М. Н. Проблеми та перспективи розвитку інтелектуальної власності // Матеріали III Всеукраїнської науково-технічної конференції ННІ технічного сервісу. 2016. С. 148.

41. Митна справа: підручник / за ред. П. В. Пашка. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2016. 572 с

42. Митна справа: підручник. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2017. 572 с.

43. Митний реєстр об'єктів інтелектуальної власності. URL: <http://sfs.gov.ua/dovidniki--reestri--perelik/pereliki-100237.html> (дата звернення: 24.09.2021)

44. Москалюк Н. Б. Особливості поняття паралельного імпорту лікарських засобів у міжнародних нормативно-правових актах // Матеріали IV Науково-практичного семінару з міжнародною участю «Актуальні проблеми забезпечення фінансово-економічної безпеки України». Тернопіль. 2014. URL:http://dSPACE.wunu.edu.ua/bitstream/316497/3109/1/Microsoft%20Word%20%20d0%9f%d0%b0d1%80d0%b0d0%bbd0%b5d0%bbd1%8c%20%bd%20%b8d0%b9_%d1%96d0%bcd0%bfd0%be%d1%80d1%82_2014.pdf

45. Москалюк Н. Б. Теоретичні передумови та практичні аспекти паралельного імпорту в системі реалізації прав інтелектуальної власності на лікарські засоби. *Часопис Академії адвокатури України*. 2013. №20(3). С. 1-6.
46. Науково-практичний коментар Митного кодексу України / За заг. ред. Додіна Є. В. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 488 с.
47. Нерсесян А. С. Кримінально-правова охорона прав інтелектуальної власності: автореф. дис. ... к. ю. н.: спец. 12.00.08. Київ, 2008. 22 с.
48. Новые договоры ВОИС: Договор ВОИС по авторскому праву и Договор ВОИС по исполнениям и фонограммам. URL: <http://www.prologo.ru/article26.shtml> (дата звернення: 25.11.2021)
49. Паралельний імпорт в Україні - реалії сьогодення. URL: <https://ilawu.ua/ua/blog/post/42> (дата звернення: 25.11.2021)
50. Пахаренко О. В. Паралельний імпорт товарів і його українські реалії. *Інтелектуальна власність*. 2017. №5. С. 13–19.
51. Подколзін І. В. Збитки та їх відшкодування в договірному праві України: автореф. дис. ... к. ю. н.: спец. 12.00.03. Київ, 2009. 22 с.
52. Поліщук І. Ю. Застосування дохідного оціночного підходу при проведенні судової експертизи з визначення матеріальної шкоди при порушенні прав на торговельну марку. *Криміналістика і судебна експертиза*. 2014. №59. С. 428–436.
53. Пономарьов А. О. Зміст та особливості права на використання торговельної марки. *Європейські перспективи*. 2012. № 2(1). С. 189- 194.
54. Євков А. М. Проблеми врегулювання територіального аспекту вичерпання виключних прав на об'єкти інтелектуальної власності в міжнародно-правових актах. *Часопис Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Право». 2014. № 1(9). URL: <http://lj.oa.edu.ua/articles/2014/n1/14uampra.pdf> (дата звернення: 25.11.2021)
55. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення публічності і недопущення зловживань в сфері

реєстрації та обігу ів для товарів і послуг, а також захисту та створення умов для реалізації прав їх власників, №5419 від 17.11.2016. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=60530 (дата звернення: 24.09.2021)

56. Прокопенко В. В. Виконання митних формальностей при переміщенні товарів через митний кордон України різними видами транспорту: монографія. Дніпро: Ун-т митної справи та фінансів. 2018. 336 с.

57. Промислова власність у цифрах: Показники діяльності М-ва екон. розв. і торг. України та ДП «Укр. ін-т промисл. власн» за 2017 р. Київ, 2018. 58 с.

58. Романюк Б. В. Сучасні теоретичні та правові проблеми використання спеціальних знань у досудовому слідстві: дис. ... к. ю. н.: спец. 12.00.09. Київ, 2002. 222 с.

59. РусмаДж., КеррДж., Рейли Р. Анализ упущенной выгоды и экономического ущерба от нарушения прав интеллектуальной собственности. Business Valuations Guide. 2007. № 1. С. 158–175.

60. Савич С.С. Відшкодування майнової шкоди, завданої внаслідок неправомірного використання торговельної марки (польський досвід адаптації законодавства до стандартів ЄС). *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2019. № 7. С. 99–107.

61. Стародубов І. В., Поліщук І. Ю. Наукові та методичні основи економічних досліджень у сфері інтелектуальної власності. *Судова експертиза*. 2014. № 2. С. 23–29

62. Сучасний стан та перспективи розвитку митних правовідносин в Україні: колект. монографія / М-во освіти і науки України, Ун-т митної справи та фінансів. Дніпро: Гельветика, 2018. 272 с.

63. Тереза Ібаньєз Ороз. Паралельний імпорт URL: http://sips.gov.ua/i_upload/file/05-Parallel-import.pdf (дата звернення: 24.09.2021)

64. Томаров І. Є. Право слідування і право попереднього користувача: юридична природа та місце в системі інтелектуальних прав. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2006. № 6. С. 17–23.

65. Федоров А. А. Результати дизайнерської діяльності: вичерпання прав та паралельний імпорт. *Часопис Академії адвокатури України*. 2013. № 3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chaau_2013_3_22 (дата звернення: 24.09.2021)

66. Харитонова О. І. Пандемія COVID-19 деякі проблеми права інтелектуальної власності. URL:<http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/13052/%D0%A5%D0%B0%D1%80%D0%B8%D1%82%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%9E.%20%D0%86.%20%D0%9F%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D0%B5%D0%BC%D1%96%D1%8F%20COVID19%20%D1%96%20%D0%B4%D0%B5%D1%8F%D0%BA%D1%96%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B5%D0%BC%D0%B8%20%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B0.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

67. Харченко В.Б. Кримінально-правова охорона прав на об'єкти інтелектуальної власності в Україні: перспективи розвитку та гармонізації з Європейським законодавством: дис. ... д. ю. н.: спец. 12.00.08. Харків, 2011. 504 с.

68. Чернявський С.С. Методика розслідування злочинів у сфері банківського кредитування: дис. ... к. ю. н.: спец. 12.00.09. Київ, 2001. 303 с.

69. Чернолуцький Р. Захист інтересів правовласників, офіційних імпортерів і дистриб'юторів «ТОРГОВОЇ МАРКИ» від паралельного / паралельного імпорту в e-commerce індустрії. URL: https://zib.com.ua/ua/135559-zahist_interesiv_pravovlasnikiv_oficiynih_importeriv_i_distr.html(дата звернення: 24.09.2021)

70. Штефан О. О. Право слідування в Україні та інших країнах світу. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2019. № 5. С. 3–14.

71. Штефан О. О. Цивільно-процесуальний захист суб'єктивного авторського права: теорія, законодавство, судова практика. Тернопіль: Підручники і посібники, 2017. 544 с.

72. Якубівський І. Є. Юридична природа права на плату (винагороду) в авторському праві. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2012. № 5. С. 10–16.

73. Brennan N., Hennessy J. Forensic accounting and intellectual property infringement. *Commercial Law Practitioner*. 2001. № 8 (5). P. 103–109.

74. Directive 2001/84/EC of the European Parliament and of the Council of 27 September 2001 on the resale right for the benefit of the author of an original work of art. *Official Journal of the European Union*. 2001. L 272. P. 32–36